

Liite 1: Eläinlääkäripalvelujen järjestäminen

Eläinlääkintähuoltolaki on uudistumassa. Uusi laki on jo hyväksytty mutta sen voimaantulosta säädetään erillisellä asetuksella, jota ei vielä ole annettu. Uusi laki tulee todennäköisesti voimaan jo kuluvan vuoden aikana, joten Turun kaupungin on tarkoituksenmukaista selvittää eläinlääkintähuollon uudelleenjärjestelyt uuden lain mukaisesti.

Uudessa eläinlääkintähuoltolaissa määritellään järjestäjän eli yleensä kunnan vastuulle kuuluvat peruseläinlääkäripalvelut (14-kohtainen luettelo). Näihin palveluihin kuuluvat muun muassa rokotus, sairaan eläimen kliininen tutkimus, hoitotarpeen arviointi ja tavanomaisten näytteiden ottaminen sekä eläimen lopetus. Kunnan tulee huolehtia, että näitä järjestämisvastuuseen kuuluvia peruseläinlääkäripalveluja on saatavilla arkipäivisin ainakin virka-aikaan.

Sekä virka-aikana että virka-ajan ulkopuolella kunnan on järjestettävä ns. kiireellinen eläinlääkäriapu, jolla tarkoitetaan eläimen äkillisen ja vakavan sairastumisen, vahingoittumisen tai sairauden vaikeutumisen edellyttämää välitöntä arviointia ja hoitoa, jota ei voida siirtää ilman sairauden pahenemista tai eläimen merkittävää kärsimystä, sekä eläimen lopetusta eläinsuojelullisin perustein.

Eläinlääkintähuoltolain mukaan kunta voi järjestää toiminnan itse tai ostaa palvelun yksityiseltä. Eläinlääkintähuoltolain mukaan kunnan järjestämisvastuuseen kuuluvien palvelujen tulee olla saatavilla palvelujen käyttäjien kannalta kohtuullisessa ajassa ja kohtuullisella etäisyydellä maantieteelliset olosuhteet huomioiden. Eläinlääkäripalvelujen mitoituksessa on otettava huomioon yksityisten eläinlääkäripalvelun tuottajien alueella tarjoamat palvelut.

Turun kaupunki ei ole toistaiseksi tarjonnut kuntalaisille virka-ajan peruseläinlääkäripalveluja, koska Turun alueella kyseisiä palveluja on saatavilla sekä nykyisen että voimaan tulevan uuden lain edellyttämällä tavalla palvelujen käyttäjien kannalta kohtuullisessa ajassa ja kohtuullisella etäisyydellä. Mikäli kaupunki jatkossa haluaa tarjota eläinten omistajille lain minimitason ylittävää palvelua, kyseessä on palvelutason parantaminen.

Kunta on velvollinen järjestämään kiireellistä eläinlääkäriapua (ns. päivystys) kaikkina vuorokauden aikoina. Turun kaupungilla on voimassa vuonna 2015 allekirjoitettu virka-ajan pieneläinpäivystyspalvelua koskeva sopimus kaikkiaan viiden eri eläinlääkäripalvelua tarjoavan yrityksen kanssa. Osa sopimuksen allekirjoittaneista yrityksistä on lopettanut toimintansa mutta sopimus on voimassa jäljelle jääneiden yritysten kanssa (PetVet ja Koira-kissaklinikka Oy). Sopimuksen mukaan päivystyspalvelun hankkimisesta ei makseta yrityksille korvausta.

Virka-ajan ulkopuolinen pieneläinpäivystyspalvelu järjestetään tällä hetkellä Turun kaupungin sekä Liedon, Raision, Salon ja Uudenkaupungin ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueiden kesken seutuhankintana yksityiseltä eläinlääkäriklinikalta (Evidensia Eläinlääkäripalvelut Oy). Nykyinen sopimus on voimassa 31.12.2024 saakka. Edellä mainittuihin yhteistoiminta-alueisiin kuuluu yhteensä 26 kuntaa (Turku, Aura, Kaarina, Kemiönsaari, Lieto, Loimaa, Marttila, Parainen, Paimio, Pöytyä, Sauvo, Naantali, Raisio, Rusko, Salo, Somero, Kustavi, Laitila, Masku, Mynämäki, Nousiainen, Pyhäranta, Taivassalo, Uusikaupunki, Vehmaa). Tuotantoeläinten (ns. hyötyeläimet tai suurelaimet) päivystyspalvelut Turku ostaa Liedon kaupungilta ja nykyinen sopimus on voimassa 31.12.2026 saakka.

Turku ja edellä mainittujen kaupunkien yhteistoiminta-alueet ovat yhdessä selvittäneet syksystä 2023 alkaen mahdollisia vaihtoehtoja erityisesti kiireellisen eläinlääkäriavun (päivystyspalvelut) järjestämiseksi tarkoituksenmukaisella tavalla. Selvityksen alla on erityisesti, millä keinoin olisi mahdollista järjes-

tää lakisääteiset palvelut niin, että ne olisivat sekä veronmaksajien että palvelujen käyttäjien kannalta kohtuuhintaiset.

Eläinlääkintähuollon päivystyspalvelujen toteuttamisvaihtoehdot

Toteuttamisvaihtoehtoja on käytännössä kolme:

1. jaetaan päivystysaika ilta- ja yöajan päivystykseen, jolloin toinen aika järjestetään omana toimintana ja toinen ostopalveluna yksityiseltä sektorilta;
2. tuotetaan päivystyspalvelut kokonaan kuntien eli virassa olevien kunnaneläinlääkärien omana toimintana tai
3. jatketaan pieneläinpäivystyspalvelun ostamista kokonaan yksityiseltä sektorilta ja tuotetaan suurelänpäivystys virassa olevien kunnaneläinlääkärien omana toimintana kuten tähänkin saakka.

Palvelun tuottaminen ostopalveluna millä tahansa tavalla edellyttää hankintalain mukaista palvelun kilpailuttamista.

Vaihtoehtojen tiimoilta on käyty alustavia neuvotteluja sekä yksityisen sektorin toimijoiden että kuntien kunnaneläinlääkärien kanssa. Neuvottelujen pohjalta on tunnistettu jo muutamia asiaa raamittavia reunaehtoja: Ensimmäinen merkittävä huomio on, että koko maata koskeva eläinlääkäripula vaikuttaa huomattavasti kaikkien vaihtoehtojen toteuttamismahdollisuuksiin ja -kustannuksiin. Toiseksi, riskiä kustannusten kasvamiselle lisää merkittävästi yksityisen eläinlääkäripalvelutarjonnan todellisen kilpailun puuttuminen Varsinais-Suomen alueella. Kolmanneksi, pieneläinpäivystys koetaan laajasti sekä yksityisen sektorin eläinlääkärien että kunnaneläinlääkärien keskuudessa raskaaksi ja vaativaksi työksi, eikä niin yksityisellä sektorilla kuin kunnaneläinlääkäreilläkään lähtökohtaisesti ole suurta halukkuutta säännölliseen päivystämiseen. Valtakunnallinen eläinlääkäripula huomioon ottaen tämä lisää riskiä sekä kustannusten kasvulle että osan kunnaneläinlääkäreistä siirtymiselle pieneläinpäivystysvelvollisuuden myötä yksityiselle sektorille. Alustavissa selvityksissä on tunnistettu, että päivystysringin perustamisen tulisi perustua lähtökohtaisesti pieneläinpäivystäjien vapaaehtoisuuteen.

Yksityisen sektorin kanssa yhteistyössä tehtävä päivystyspalvelu

Yksityisten eläinlääkäripalveluja tuottavien yritysten kanssa on käyty yhteisiä neuvotteluja siitä, millä edellytyksillä yritykset olisivat valmiita tarjoamaan päivystyspalveluja esimerkiksi arki-iltaisoin klo 16-22, jolloin kunnaneläinlääkärit voisivat omana työnä päivystää yöaikaan klo 22-08 sekä viikonloppuisin. Neuvotteluissa on ilmennyt, että yritykset eivät ole erityisen kiinnostuneita päivystysvelvollisuudesta. Useimmat eläinlääkäriklinikat (Evidensiaa lukuun ottamatta) kokevat, ettei heillä ole resurssia hoitaa pieneläinpäivystystä yksin edes ilta-aikaan. Asian selvittämisestä ylipäätään kiinnostuneet yritykset kokivat, että heillä on resurssipulaa jo päiväajan eläinlääkäripalveluissa. Päivystämisen lisäksi vapaapäiviä ja siten selvästi henkilöresurssin tarvetta päivystysajan ulkopuolella. Useamman klinikan yhteispäivystys taas edellyttäisi yritysten yhteisen päivystysringin pyörittämistä, mikä koetaan kenties työlääksi.

Lisäksi pieneläinpäivystysvelvollisuus koetaan liian raskaaksi ylipäätään nykyisillä resursseilla. Eläinten omistajat ovat nykyään erittäin vaativia ja erilaisiin hoitovirhesyytöksiin vastaaminen koettiin neuvotteluissa liian työlääksi. Lisäksi yrittäjät kokivat haastavaksi sen, että kunnan velvollisuutena olevan lakisääteisen hoidon taso on niin alhainen, että päivystyspalvelun tarjoaminen koetaan epämotivoivaksi ja jopa epäeettiseksi. Lakisääteisen tason ylittävistä hoidon tasosta taas kunnat eivät lähtökohtaisesti ole valmiita maksamaan, koska lähtökohta on alun perin ollut kustannusten säästötavoitteet ja se, että kunnat tuottaisivat vain lakisääteistä palvelua.

Omana työnä tehtävä päivystyspalvelu

Omana työnä toteutettava päivystys edellyttäisi lähtökohtaisesti kahden uuden kunnaneläinlääkäriviran sekä arviolta viiden eläintenhoitajan viran perustamista koko alueelle, jotta päivystysrinki voisi käytännössä toimia riittävällä tavalla. Perustettavista kunnaneläinlääkäriroista luultavimmin toisen eläinlääkäriin ja yhden avustajan virat perustettaisiin Turkuun. Niin ikään olisi luontevinta, että päivystyspalvelujen taloushallinto hoidettaisiin Turun kaupungin organisaatiossa isäntäkuntamallina. Alustavissa selvityksissä on arvioitu, että päivystysvastaanotot voisivat toimia sekä Raision että Paimion jo olemassa olevilla eläinklinikoilla.

Päivystyksen järjestämisestä omana työnä on tehty alustavia kustannusarvioita. Voimassa olevan sopimuksen mukaan yhteistoiminta-alueiden kunnat maksavat tällä hetkellä Evidensia Eläinlääkäripalvelut Oy:lle pelkästään pieneläinpäivystyksestä noin 600 000 euroa vuodessa (50 000 euroa/kk). Turun kaupungin osuus tästä on noin 250 000 euroa (noin 42 %). Tämän lisäksi kunnat huolehtivat jo nyt suurelänpäivystyksestä (eli tuotantoeläinpäivystyksestä) omana työnä ja nämä vuosikustannukset koko alueella ovat noin 275 000 euroa. Turun osuus suurelänpäivystyksestä on 66 000 euroa (noin 24 %) vuodessa. Yhteensä kunnat maksavat tällä hetkellä siis pelkästä eläinlääkäripäivystyksestä noin 875 000 euroa vuodessa. Tästä kokonaissummasta Turun osuus on noin 316 000 euroa (36 %).

Evidensia Eläinlääkäripalvelut Oy on jo epävirallisesti ilmoittanut, että nykyinen hinta ei kata heidän päivystyskustannuksiaan ja todennäköistä onkin, että ostopalveluna toteutettuna sekä pien- että suurelänpäivystyksen kokonaiskustannukset koko alueella tulevat kasvamaan noin 1 miljoonaan euroon vuodessa.

Alustavan kustannusarvion mukaan kuntien omana toimintana tuotettava päivystyspalvelu (sekä pien- että suurelaimet) tulisi maksamaan yhteensä noin 650 000 €/v. Luku sisältää päivystyskorvaukset, eläinlääkärien avustajien palkkakustannukset, tilavuokrat, tarvikkeet ja klinikkatuloina saatavat maksut. Tämän lisäksi syntyy jonkin verran hallinnollisia kustannuksia talouden hallinnoimisesta. Taloushallinnon tehtävät eivät alustavan arvion mukaan kuitenkaan vaatisi lisää henkilöresurssia Turun organisaatioon.

Eri kuntien kustannusosuuksista ei alustavan selvityksen tässä vaiheessa ole vielä neuvoteltu lainkaan. Selvää kuitenkin on, että kustannusjakoon tulevat vaikuttamaan sekä kuntien asukasluku että palvelun tarve. Nykyisin pieneläineläinpäivystyksen kuukausikustannuksista (50 000 €) 50 % määräytyy kunnan asukasluvun perusteella ja 50 % asiakasmäärän (eläinpotilaat) perusteella. Todennäköisesti kustannusjako tulee noudattelemaan samoja periaatteita nykyisen kustannusjaon kanssa.

Omana työnä toteutettava päivystys edellyttäisi hyvin todennäköisesti Turkuun perustettavaa kunnaneläinlääkäri virkaa ja tämä eläinlääkäri osallistuisi päivystysrinkiin muiden kunnaneläinlääkärien tavoin. Kyseisen eläinlääkäriin peruspalkan kustannukset (noin 60 000 euroa vuodessa) jäisivät yksistään Turun kustannukseksi samoin kuin alueen kunnissa jo nyt virassa olevien kunnaneläinlääkäriin peruspalkan kustannukset jäivät kyseisten kuntien kustannukseksi. Yhteisiin kustannuksiin lasketaan ainoastaan päivystyksestä aiheutuvat kustannukset. Eläinlääkäriin lisäksi Turkuun tulisi perustaa ainakin yksi eläinlääkäriin avustajan toimi, jonka palkkakustannukset katettaisiin asiakkailta perittävillä päivystysklinikkamaksuilla.

Päivystystyön raskaan luonteen vuoksi myöskään Turun eläinlääkäriin ei olisi tarkoituksenmukaista tehdä pelkästään päivystystä, joten kyseinen eläinlääkäri voisi toimia myös praktikkoeläinlääkäriin osan työajasta Raision eläinklinikalla yhteistyössä Raision kunnaneläinlääkäriin kanssa. Yhtenä vaihtoehtona on myös harkittu, että Turun kunnaneläinlääkäri olisi ns. johtava kunnan-

eläinlääkäri, joka huolehtisi koko päivystysringin pyörittämisestä, jolloin osa työajasta kuluisi hallinnollisiin tehtäviin.

Kunnaneläinlääkäripalveluiden antaminen myös päivystyksen ulkopuolella parantaisi eläinten omistajien kaipaamaa peruseläinlääkäripalvelun tarjontaa Turussa. Asiassa on syytä kuitenkin huomata, että päivystystyötä tekevä kunnaneläinlääkäri ei päivystysvapaiden vuoksi pysty tekemään päiväpraktiikkaa määrällisesti yhtä paljon kuin vain päiväpraktiikkaa tekevä eläinlääkäri. Lisäksi päiväpraktiikan määrään vaikuttaa se, kuinka paljon tässä mallissa Turun kunnaneläinlääkäriin tehtäviin kuuluisi päivystysringin pyörittämiseen kuuluvia hallinnollisia tehtäviä. Yksi kunnaneläinlääkäri pystyy siten hoitamaan vain murto-osan hoitoa tarvitsevista turkulaisista eläimistä.

Muut vaikutukset

Päivystyspalvelun toteuttamisesta omana työnä on tehty alustava SWOT-analyysi. Oman työn vahvuuksiksi ja mahdollisuuksiksi on tässä vaiheessa tunnistettu muun muassa seuraavat asiat:

- palvelujen ja kustannusten hallinta paranee nykyisestä
- välttämättömät peruseläinlääkäripalvelut tulevat eläinten omistajille nykyistä halvemmiksi
- muun yhteiskunnan (veronmaksajat) maksuosuus eläinlääkintähuollon kustannuksista vähenee
- kuntalaisten palvelu paranee Turussa, mikäli uusi kunnaneläinlääkäri pitää osittain myös päivystyspraktiikkaa
- muiden kuntien kunnaneläinlääkärien erikoistumismahdollisuudet paranevat
- muutoksella on mahdollisuus edesauttaa epäterveen markkinan oikaisua

Oman työn heikkouksiksi ja uhkiksi on tässä vaiheessa tunnistettu muun muassa seuraavat asiat:

- eläinten omistajien yhdeltä luukulta saatava palvelu heikkenee, koska erikoiseläinlääkäripalvelut on haettava jatkossa toiselta toimijalta (yksityinen sektori)
- eläinten omistajilla voi olla kunnaneläinlääkäriin palveluista epärealistisia odotuksia (liittyy edelliseen)
- viestintä eläinten omistajille muutoksen vaikutuksista saattaa epäonnistua, jolloin kuntalaisten tyytymättömyys kasvaa entisestään
- potilaiden määrä ylittää arvioidun, jolloin päivystykseen on palkattava enemmän eläinlääkäreitä, mikä johtaa kustannusten kasvuun arvioidusta
- pieneläinpäivystyksen raskaus houkuttelee kunnaneläinlääkärit siirtymään yksityiselle sektorille